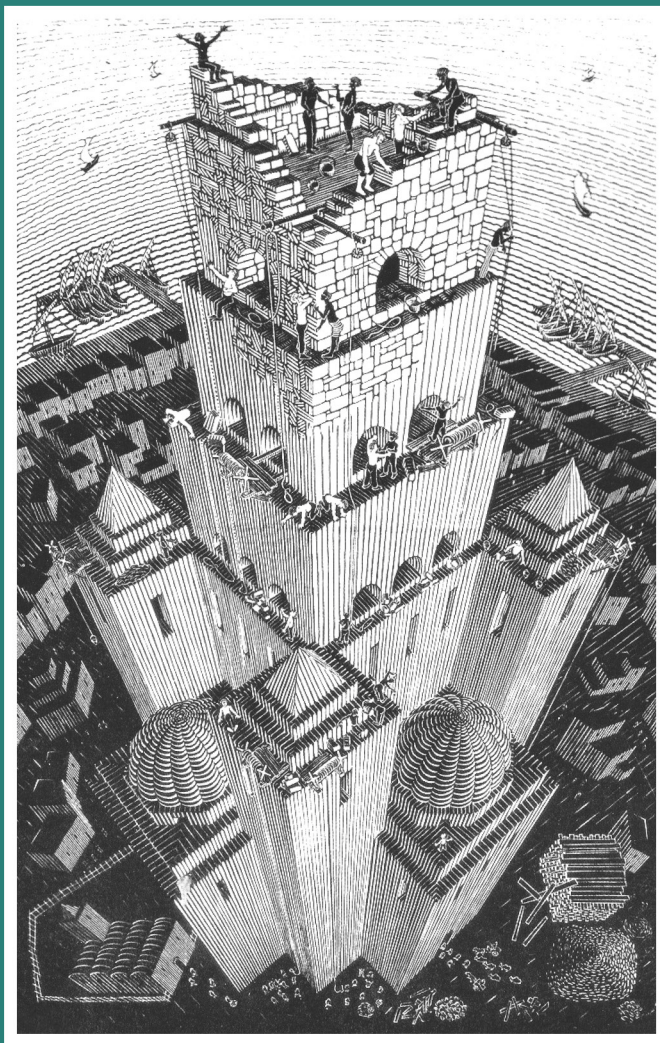

آرمان‌شهر رویا جهان‌بستر

سیر نظریه‌های آرمان‌شهرگرایی از قرن پانزدهم میلادی تا امروز

ناصر فکوهی - علی اکبری

کتابخانه کسری

آرمان‌شهر رویا جهان بهتر

سیر نظریه‌های آرمان شهرگرایی از قرن پانزدهم میلادی تا امروز

ناصر فکوهی - علی اکبری

انتشارات تخصصی هنر،
معماری و شهرسازی

کتابخانه کسری

فکوهی، ناصر، ۱۳۳۵ -
 آرمان شهر، روای جهان بهتر: سیر نظریه های آرمان شهرگرایی از قرن پانزدهم میلادی تا امروز /
 ناصر فکوهی، علی اکبری.
 مشهد: کتابکده کسری، ۱۴۰۳.
 ۲۲۸ ص. مصور.
 شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۹۶۳-۶۰-۲
 وضعیت فهرست نویسی: فیبا
 یادداشت: ص.ع. به انگلیسی: Utopia; a dream of a better world.
 یادداشت: کتابنامه: ص. ۲۲۳ - ۲۲۸.
 عنوان دیگر: سیر نظریه های آرمان شهرگرایی از قرن پانزدهم میلادی تا امروز.
 موضوع: مدینه فاضله
 Utopias
 موضوع: مدینه فاضله -- تاریخ
 Utopias -- History
 موضوع: مدینه فاضله -- فلسفه
 Utopias -- Philosophy
 شناسه افزوده: اکبری، علی، ۱۳۶۴
 رده بندی کنگره: HX۸۰۶
 رده بندی دیویی: ۳۲۱/۷
 شماره کتابشناسی ملی: ۹۲۸۴۴۴۳

کتابکده تخصصی هنر، معماری و شهرسازی کسری

آرمان شهر، رؤیای جهان بهتر

سیر نظریه های آرمان شهرگرایی از قرن پانزدهم میلادی تا امروز

ناصر فکوهی

استاد انسان شناسی دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران

علی اکبری

استادیار معماری دانشگاه آزاد اسلامی واحد یادگار امام خمینی (ره) شهری

آماده سازی برای انتشار: محدثه اعزازی

چاپ اول: بهار ۱۴۰۳

شمارگان: ۵۰۰

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۹۶۳-۶۰-۲

انتشارات: کتابکده کسری

نشانی: مشهد، فلسطین ۱۴ پلاک ۱۰ تلفن: ۳۷۶۷۰۰۱۹ ۰۵۱

وبسایت و فروشگاه اینترنتی: www.kasrapublishing.ir

کلیه حقوق چاپ و نشر این کتاب برای انتشارات کتابکده کسری محفوظ است. هر گونه تصویربرداری و تکثیر اعم از نسخه کاغذی و دیجیتال و... از تمام یا بخشی از کتاب ممنوع و موجب پیگرد قانونی است.

فهرست مطالب

فصل اول. آرمان شهر/ تامس مور / ۱۵۱۶

تذکره اولیه / ۹

تامس مور و مفهوم سازی آرمان شهر / ۱۰

آرمان شهر و تبارشناسی اسطوره‌ای / ۱۲

رنسانس و اندیشه‌های آرمان شهری / ۱۵

زمینه ظهور اندیشه آرمان شهری / ۱۹

ویژگی‌های جامعه آرمانی مور / ۲۰

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری / ۲۷

چالش‌های بحث / ۳۰

فصل دوم. فالانستر/ شارل فوریه / ۱۸۲۲

مقدمه / ۳۳

زمینه‌های تاریخی، تغییر تصوّر از جهان / ۳۴

انقلاب فرانسه و پیامدهای آن / ۳۷

فوریه؛ زنان، تمدن و اقتصاد / ۳۹

پروژه فالانستر و آرمان شهر فوریه / ۴۰

خیابان به مثابه گالری، یک ابداع معمارانه / ۴۶

فالانستر پس از فوریه / ۴۶

پروژه فامیلستر / ۴۸

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری / ۵۰

چالش‌های بحث / ۵۱

فصل سوم. هارمونی جدید/ رابرت اوون / ۱۸۲۴

اقدامات اصلاحی اوون / ۵۶

آرمان شهر اوونی / ۵۹

هارمونی جدید / ۶۱

آسیب شناسی پروژه اوون / ۶۵

نتیجه گیری / ۶۶

چالش های بحث / ۶۷

فصل چهارم. بیان نامه حزب کمونیست/ مارکس و انگلس / ۱۸۴۸

بیان نامه به مثابه پروژه آرمان شهری / ۷۸

بیان نامه و مسئله ماتریالیسم تاریخی / ۸۱

بیان نامه، ناسیونالیسم یا انترناسیونالیسم / ۸۴

هنر آوانگارد و معماری کنستراکتیویسم، ویتترین آرمان شهر مارکسیستی / ۹۱

ویژگی های آرمان شهری موصوف در بیان نامه / ۹۵

سرانجام کار / ۹۶

چالش های بحث / ۹۷

فصل پنجم. کیبوتص/ بیت الیعقوب / ۱۸۸۲

مسئله یهود و زمینه های تاریخی آن / ۱۰۱

پاسخ به مسئله یهود / ۱۰۴

پروژه کیبوتص و رؤیای آرمان شهری آن / ۱۰۵

چالش های بحث / ۱۰۹

فصل ششم. باغ شهر/ ابنزر هاوارد / ۱۸۹۸

شرایط اجتماعی در اواخر قرن نوزده / ۱۱۳

کنش اصلاح یا انقلاب؟ / ۱۱۵

زمینه های نظریه باغ شهر / ۱۱۵

مفهوم باغ شهر / ۱۱۶

آسیب شناسی پنداره باغ شهر / ۱۲۲

پنداره باغ شهر در قرن بیست و یک / ۱۲۶

دستاوردهای باغ شهر برای امروز / ۱۲۷

چالش های بحث / ۱۲۸

فصل هفتم. نگاه به گذشته/ ادوارد بلامی / ۱۸۸۸

- زمینه‌ها و ویژگی‌های کتاب نگاه به گذشته / ۱۳۴
- جامعه آرمانی بلامی / ۱۳۵
- نیل به جامعه آرمانی بدون گذار از مرحله انقلابی / ۱۴۰
- خرید و فروش در ذات خود امری ضد اجتماعی است / ۱۴۰
- آرمان شهر بلامی و مسئله مصرف پایدار / ۱۴۲
- شهر بزرگ یا دهکده کوچک؟ / ۱۴۴
- چالش‌های بحث / ۱۴۸

فصل هشتم. جنبش فوتوریسم و اتوپای آینده‌گرایی/ ۱۹۰۹

- عدالت اجتماعی و معماری سوسیالیستی / ۱۵۲
- جنبش فوتوریسم و اتوپای آینده‌گرا / ۱۵۴
- سلول بنیادی و شهر-ماشین نزد هیلبرزیمر / ۱۵۷
- تجربه تراژیک کلان شهر مدرن - از آرمان شهر تا ویران شهر / ۱۵۸
- آرمان شهر و طبیعت / ۱۶۳
- آرمان شهر، بدن-ذهن و تجربه زیسته / ۱۶۴
- جمع‌بندی / ۱۶۷

فصل نهم. زندگی بر جاده/ کمون‌های دانشجویی/ ۱۹۶۸

- زمینه‌های تاریخی / ۱۶۹
- موقعیت دهه ۱۹۷۰ / ۱۷۱
- کمون دانشجویی به مثابه آرمان شهر / ۱۷۳
- آسیب‌شناسی کمون دانشجویی / ۱۷۶
- پایان موج و پیامدهای آن / ۱۷۷
- چالش‌های بحث / ۱۸۱

فصل دهم. اکوتوپیا/ ارنست کالنباخ/ ۱۹۷۶

- مقدمه / ۱۸۵
- تحلیل مؤلفه‌های اکوتوپیا / ۱۸۸
- ۱. زندگی پیاده در شهر / ۱۸۸
- ۲. ارتباطات از راه دور / ۱۹۳
- ۳. شهرهای خُرد / ۱۹۴

۴. بازتعریف مفهوم رفاه / ۱۹۶
۵. روابط انسانی و اجتماعی / ۱۹۷
۶. ثبات سیاسی / ۱۹۸
اکوتوپیا و معماری و شهرسازی سبز / ۲۰۰
چالش‌های بحث / ۲۰۲

فصل یازدهم. اکستروپیا/ آسمان زخمی / دیان دوان / ۱۹۸۳

- مقدمه / ۲۰۵
مفهوم اکستروپی و ریشه‌های تاریخی آن / ۲۰۶
اکستروپیا و ترانسان‌گرایی / ۲۰۹
چشم‌انداز آینده / ۲۱۴
نتیجه‌گیری / ۲۱۸
چالش‌های بحث / ۲۱۹

کتاب‌نامه

تشکر و قدردانی

کتاب حاضر از مجموعه کتاب‌هایی است که بر پایهٔ درس‌گفتارهای خود هر بار با کمک فکری و همیاری یکی از همکاران علمی در تکمیل آن‌ها منتشر می‌کنیم. موضوع کتاب حاضر آرمان‌شهر (اتوپیا) است که درس‌گفتار اولیهٔ آن در سال ۱۳۹۸ ارائه و سپس دوست و همکار گرامی آقای دکتر علی اکبری قبول زحمت کرد که پس از پیاده‌سازی و بازبینی کامل دروس ارائه‌شده، بخش‌هایی را نیز به آن‌ها اضافه کند و مجموعه‌ای کامل شده در قالب دو کتاب کامل فراهم آوریم. کاری که بیش از دو سال وقت گرفت و بیشتر زحمات آن بر دوش آقای اکبری بود. حاصل این کار در دست خوانندگان است و امیدواریم به‌رغم هر مشکلی که بی‌شک در آن وجود خواهد داشت برای درک موضوع مفید واقع شود. هدف ما همچون ارائهٔ درس‌گفتارها آشنا کردن خوانندگان متخصص و غیرمتخصص در حوزه‌های مختلف و همچنین علاقه‌مندان به این موضوع‌ها با مجموعه‌ای از مباحث بود که راه را بر بحث‌ها و تعمیم این اندیشه‌ها در بسیاری دیگر از زمینه‌های فکری از جمله در زمینه‌های عملی زندگی روزمره باز کند.

متأسفانه در کشور ما دروس دانشگاهی بیشتر شکل کلیشه‌ای دارند و گاه از سوی استادان نیز جدی گرفته نمی‌شوند. این امر را می‌توان به بسیاری از سخنرانی‌ها و ارائه‌های علمی در سمینارها و گردهمایی‌ها نیز تعمیم داد. در حالی که این‌گونه فرصت‌ها، می‌توانند به ما امکان بدهند که پایه‌های کاری جدی‌تر با حرکت از مواد اولیهٔ تهیه‌شده برای ارائه را شکل بدهیم و با تخصیص زمان و مطالعات اضافه و کار علمی بیشتر بر آن دروس، درس‌گفتارها و سخنرانی‌ها را به کتاب‌هایی تبدیل کنیم که مانایی بسیار بیشتری داشته و به عنوان موارد و منابع علمی قابل استفاده و قابل استناد در دسترس باشند. این کاری است که هدف مؤلفان این کتاب بوده است.

لازم است از دکتر علی اکبری تشکر کنم که با شرکت منظم در تمام جلسات کار سخت پیاده‌سازی و در موارد زیادی بازنویسی برای رسیدن به نثر مطلوب برای کتاب را انجام دادند. در نهایت بازخوانی و ویرایش کتاب که سرکار خانم فاطمه نوروزی انجام دادند را شایسته قدردانی می‌دانم. لطف این دوست و همکار گرانقدر که در مدتی کوتاه به درخواست من کتاب را بررسی کرد برایم بسیار ارزشمند است.

ناصر فکوهی

■ اندیشه‌های آرمان‌شهری در تفسیرهای مدرن در حوزه‌های گوناگونی بررسی شده که اغلب نادرست و ناشی از عدم فهم عمیق موضوع است. مفهوم آرمان‌شهر بیش و پیش از هر چیز مبتنی بر مسئله «زندگی آرمانی برای نوع بشر در این دنیا» است و نمی‌توان آن را تنها به یک حوزه تقلیل داد.

عده‌ای آرمان‌شهرگرایی را در قلمرو ادبی، نوعی ادبیات داستانی تخیلی می‌پندارند که به موضوع سرزمین رؤیایی یا آینده‌ای خیالی می‌پردازد. اگرچه نظریه‌های آرمان‌شهرگرایی می‌تواند واجد ابعاد تخیلی، و از منظر ادبی نیز قابل بررسی باشد اما اساساً مبتنی بر پیش‌بینی سیر عادی واقعیت‌ها در چارچوب علمی است و نمی‌تواند صرفاً در گستره ادبیات تخیلی تحلیل شود. عده‌ای دیگر آن را در قلمروی نظری الهیات دسته‌بندی، و مفاهیمی نظیر صلح، عدالت، برابری، آزادی، وحدت، نوع دوستی، فداکاری و ایثار در آرمان‌های اتوپایی را ذیل الهیات تعریف می‌کنند. شاید گاهی بتوان نظریه آرمان‌شهری را در تبارشناسی ریشه‌های اسطوره‌ای آن تحلیل کرد، اما مفهوم آرمان‌شهر به چارچوب گفتمان الهیات محدود نمی‌شود و بسیاری از اندیشمندان آرمان‌شهرگرا اساساً دیدگاه خود را در این قالب مطرح نمی‌کنند. اندیشه‌های آرمان‌شهرگرایی همچنین، صرفاً حالات ذهنی روان‌شناختی و بیان رؤیاگونه از زندگی آرمانی نیست، بلکه جهان اندیشه‌ورزی آرمان‌شهری در زمینه روان‌کاوی مفهوم زندگی آرمانی معنا می‌یابد. از سوی دیگر، تلقی از آرمان‌شهرگرایی صرفاً مترادف با نظریه پردازی در حوزه توسعه اجتماعی، سیاسی، اقتصادی، کالبدی و محیطی نیز برداشت دقیقی نیست. نظریه‌های آرمان‌شهری به مبانی پیشرفت به سوی جامعه آرمانی می‌پردازند و حتی برنامه عملیاتی نیز ارائه می‌کنند که گاهی به اجرا نیز درآمده است، اما در این حصار نیز نمی‌گنجد.

اتوپیا مفهومی جامع و چندوجهی است که از زمینه‌های گوناگون اعم از الهیات، نقد ادبی، برنامه‌های توسعه اجتماعی، سیاسی، اقتصادی، برنامه‌ریزی محیطی، معماری و شهرسازی و نیز ابعاد روان‌شناختی ذهن ایدئال اندیش ریشه می‌گیرد ■

ISBN: 978-622-6963-60-2

9

786226 963602

شهرسازی
معماری و
کتابخانه تخصصی هنر

اصالت و قیمت این کتب فقط با هولوگرام اختصاصی «کتابکده‌کسری» تأیید می‌شود